No. ४६४३

Title भविष्योत्तरपुराणे ऋषिपञ्चमीकथा

Author ×

Extent ८ पत्राणि Age सं. १८००

Subject पुराण माहात्म्यादि

ऋषिपंचमीकथा

षट्पत्र

॥श्रीगणेशाय नमः॥ युधिष्ठिर उवाच॥ श्रुतानि देवदेवेश व्रतानि सुबहूनि च॥
सांप्रतं मे न्यदाचक्ष्व व्रतं पापप्रणाशनं॥ श्रीकृष्ण उवाच॥ अथान्यद्वधिराजेंद्र
पंचमी ऋषिसंज्ञिता॥ कथयिष्यामि यत्कृत्वा नारी पापात्प्रमुच्यते॥ युधि॰
कीदृशी पंचमी कृष्ण कथं च ऋषिसंज्ञिता॥ पातकान्मुच्यते केन नारी य
दुकुलोद्भव॥ पापानि च बहून्यत्र विद्यते किं च केशव॥ तन्ममाचक्ष्व पंच
म्यां नारी कस्मात्प्रमुच्यते॥ श्रीकृष्ण उवाच॥ प्रथमे नाह्नि नतो वापि या स्त्री जाता
रजस्वला॥ दुष्टा स्पृशति भांडादि गृहकर्म स्त्रिसंस्थिता॥ प्राप्नोति सा
महापापं सर्वा नारी रजस्वला॥ श्रूयते प्रकारं यस्माद्दर्जीनी या रजस्वला॥
~~दुष्टा स्पृशति~~ भांडादि स्त्रिया या दूरतः स्थापि चातुर्वर्ण्येन भारत॥ ब्रह्मह

त्या पुरा वृत्रं हत्वा समास्त्रवान् ॥७॥ तया वै राजसाई लक्ष्मी डितो व्रतस्य
दन ८॥ ब्रह्मा णं समुपागम्य दुःखान् नः शुद्धिकारणम् ॥ूं॥ तत शुद्धिं प्रार्थयामास
तदा शक्रं पितामहैः ॥ ततो देवैः सह ब्रह्मा रूपां शक्रे च कार हि ॥९॥ शुद्धिं शक्रस्य
राजेंद्र प्रहृष्टेनांतरात्मना ॥ विभज्य ब्रह्महत्यां तु चतुर्धा च चतुर्मुखः ॥१०॥ प्राक्
पञ्जराजरागाद्रि वृक्षेषु स्थानेषु वै तथा ॥ नद्यौ प्रथमजातासु ज्यासासु चेन दीपुचा ॥११॥
पर्वतेषु च राजेंद्र नारी रजसि पार्थिव ॥ दत्तो रजस्वलानारी प्रोक्ता पीचप्रथमतः ।
१२॥ ब्रह्मणः शासनात् सार्थं चतुर्थं रूपेन सर्वदा ॥ प्रथमेहनि चांडाली द्वितीये ब्रह्म
घातिनी ॥१३॥ तृतीये रजकी प्रोक्ता चतुर्थेहनि शुद्धति । यज्ञानाहान ततो वापि
ज्ञात संसर्गपातकं ॥१४॥ तस्याः पर्व दुःख्याणी हि कार्ये यम्ऋषिपंचमी ॥ सर्वपापप्रशमनी
सर्वोपद्रवनाशिनी ॥१५॥ ब्रह्मस्त्रीयवि शूद्रैः स्त्रीभिः कार्या विशेषतः ॥ श्रीकृष्ण उवा
चन्यै दपिराजेंद्र मवर्द्ध्यानि ष्धानकं ॥१६॥ पुराकृतयुगे राजन्विदर्भो यांबभू ॥१७

ऋ हर

वह ॥ क्षेमजिन्नामराजर्षिश्चतुर्वर्गस्य पालकः ॥१७॥ तस्य देशे च विप्रोन्दुदवेदोत
पारगः ॥ सुमित्रो नाम राजेन्द्र सर्वभूतहितेरतः ॥१८॥ स पित्र्या समासीनः कुटुंबप
रिपालकः ॥ तस्य भार्या सुसाध्वी च पतिशुश्रूषणे रता ॥१९॥ जयश्रीर्नाम विरक्ता
ता बहुभक्त्या सुहृज्जना ॥ सैवाविष्णुरता साध्वी व्रता कुलीकृतमानसा ॥२०॥ एकदा
सा तु नः प्रासन्नसुता । तैर्य्यानोपयत ॥ रजस्वला पितृन्राजन्तोद्धकर्म चकारयत ॥
तौ ॥२१॥ मौडा ऽनि सा स्पर्शराजन्य ॥२३॥ तौ प्रापितामितिनी ॥ कालेन बहुना सा
ध्वी पंचमे वर्षे मगमत्तदा ॥२४॥ तैस्तैः स्पाः पतिशोक ॥२५॥ सा तु मित्रामित्रवत्तं वै
माता पितृभ्यां सुभूरता । सुभग लोला नवयौवन पीनस्तनवना ज्ञिताम्बर ॥२६॥ प्रति
पत्या कवी दार्क्षहितं चैवतातयोः ॥ सुमतिरूपावा । कणयध्वेब्रह्मसंपयः प्रश्न
तसमाहिताः ॥२७॥ केन कर्म विपाकेन पितरौ मे तपोधनाः ॥ इमामवस्थां

सेप्राप्तोमोक्षंतेपातकात्कल्पे॥४९
भावतः।प्राप्तंसुतुंविदित्वातुसंप
नुपागता।पितास्यमर्म्मोक्षेणब्र
कुरुसत्तमषिपंचमी।भार्ययासह
व्रतेनातस्सहस्रवर्षं(द्विजोत्तम।।ं
न्र कृत्वास्वर्गेमर्यादेवानंद्वतेनो
ऱ्यावदाशिरा।५३।तचैवकन्
पूजयेसम्यग्वस्त्रै।वैकारभव
७ क्षितौ।जोहतेपितरोपापात्पूर्वे

॥ऋषयऊचुः॥तवमातापुराविप्रस्वगृहेबाड
कैमकरोद्द्विज।तेनकर्मविपाकेनस्त्रुनीयोनि
वदौबहूवह॥५०॥एतयोर्मुक्तिंकामार्थं
निप्रेंद्रस्सपीनांपूज्ययत्नतः।५१॥यरन्दवि
तिवोधापनंकार्यंभ्रतस्यास्यप्रवृत्तये।५२॥
तामेनवा॥ब्राह्मणान्भोजयित्वातुयथाशक्
म्रान्दधाब्राह्मणेभ्यःसमाहितः।।स्याचार्य
रोष॥५४॥एवंकृतेतुविप्रेंद्रऋषिपंचमिसे
जन्मसमा।श्रितानू।५५।श्रावयाहारस्यकर्त् ॥२॥

मतस्याः पतिश्च विप्रो सो कालधर्ममुपेयिवान् ॥२५॥ एवं तेनोदं पतीराज न्स्व कर्मवशागोतरा ॥ स्ह आर्यौन स्याः ये
श्री सा स तु संपर्कदोषतः ॥ तिर्यग्योनिमनुप्राप्ता वृषभो जातिस्मरोऽभवत् ॥२६॥ शुनी जाता यशः श्री सा सुमित्रोऽपि नरेश्व
र तस्याः संपर्कदोषेण एव जीववर्दीव जवहा ॥२५॥ तद्देहोत्थेन नरमा उदुर्गतितेन गतो नदा ॥ सुमित्रस्य च पुत्रो सो गुरु शुश्रू
षलोरतः ॥२६॥ सुमतिर्नाम धर्मज्ञो देवतातिथिपूजकः ॥ तस्य तौ पितरौ पापार्थस्य तु संपर्कदोषतः ॥२७॥ तिर्यग्यो
निमनुप्राप्तावुभौ जातिस्मरे नृपा । उच्छिष्टभोजिनौ सा तस्य तस्मरं तौ पूर्वपातकं ॥२८॥ पुत्रस्यैव गृहे तिष्ठं
भुंजते वसतेस्सदा । सुमित्रो पिपितातस्य बलीवर्दो बभूव ह ॥२९॥ अथ श्राद्धे ह संप्राप्ते पितुश्च पुण्यलोर
ता । भार्यां चन्द्रवतीं प्राह सुमतिः श्रद्धयान्वितः ॥३०॥ स्वपित्यः सांवत्सरं दिनं पितुर्मे चारुहासिनी । भोज
नीयामया विप्रा पाकशुद्धिर्विधीयतां ॥३१॥ तयापि रन्धितापाकशुद्धिः सुमतेर्भर्तुराज्ञया । सुक्तं पायसमां
डस्या सर्पेण गरलं ततः ॥३२॥ दृष्ट्वा श्वा सव या दीनां शुनी ओडाहि निस्पृश्य द्विजभार्यां च तां दृष्ट्वा
उन्मुखेन जिघ्रानतां ॥३३॥ भोज्ये नाब्राह्मणा सर्वे आदूरत्वा प्रयत्नतः । ततो भुक्तेषु विप्रेषु
नो विप्रं तु ददौ न हि ॥३४॥ तस्या यायाः उपवासस्तदाभवत् । ततो रात्रौ प्रवृत्तायां सा शुनी सु

चिताभवत्ताबुभुक्षिताद्य नाथाहं न दत्तं भोजनं तु मे ।३५। आसाद्दिके न जे मे पुत्रधाम्नां
बाधते म्म शं । अन्यस्मिन्दिनसे पुत्रो मम ज्येष्ठः प्रहास्यसौ ।३६। अद्य मह्यं किमन्ये षडी[illegible]म
पिनो ददौ । पयसा नेषु पतितेन गरलं सर्पसंभवं ।३७। मया विचिंत्य मनसा मरिष्यंतीति हि
ज्ञोन मा: । संस्पृष्टं पायसं रोषाद्बुध्वाहं ताडिनान्मं शं ।३९। यथंति मम गात्राणि कटिमन्ना
करोमि किं । ततः प्रहस्य वै भर्त्ता स वैमनं जे ददानि ते ।४०। किं करो[illegible] मिद्य शक्तोऽहं भारवाहस्य
मागतः । अद्याहं मास्म जक्षेत्रे वाहितः स व के दिनं श्रान्मित श्रान्तो नाहं मुखं बध्वा बु
भुक्षितः । वृथा आहूतं तेन ज्ञाताद्य मम कष्टता ।४२। श्रीकृ० उ० । तयोः संवदतोरेवं
रेवं मातापित्रोश्च भारयोः । ताः श्रुत्वा पुत्रस्तस्य वाक्यं यदुक्तं च ततो भयोः ।४३। ततो रज
न्यां तत्कोऽवं नयोश्च भोजनं ददौ । जितरोचवि दिवा तु दत्तवा[illegible]न्नमतिस्तदा ।४४।
तदासौ दुःखितो पुत्रो ज्ञातानस्मां तयोश्च मत्त । मातापित्रो स्नराजेंद्र ततो सो द्रा स्या
ते नतं ।।४५।। = द्वि० पत्र)

योनीवारैः श्यामयैस्तथा ॥ प्राप्तो भा रूपदे मासि स्पृष्ट्वा पद्मे तु पांडवा ॥
॥५६॥ पंचमासनक्षत्रयः पूज्या भक्त्या समन्विताः। स तु संपर्कजं पापं हत्वा
याति न संशयः ॥५७॥ तच्छ्रुत्वा सुमतिर्जीवं परमस्याच्युतं । गृहं ग
त्वा व्रते चक्रे स भार्यः श्रद्धयान्विताः ॥५८॥ व्रते चरित पंचम्याः सर्वपा
पप्रनाशने । कृत्वा सर्वप्रयत्नेन माता पितरौ फलं ददौ ॥५९॥ व्रतपुण्य
मौ तौ हंसौ प्रेमौ वैनौ कुयोनितः ॥ तु त्वा न्यपतिशार्दूल । विमाने च समं ॥ स्थितौ ॥
६०॥ दिव्याबरधरास्त्रग्गताः स्वर्गे तु भार्त ता । पितावितानमारूढः स्वर्गं प्राप्तो
न संशयः ॥६१॥ स्वर्गे प्राप्तो तु तौ राजन्ना तस्या स्वप्रभावतः ॥ एतत्ते कथितं

राजेन्द्रतानां व्रतमुत्तमं ॥ ६२ ॥ कथितं
हेति ॥ ६३ ॥ इति स्त्र ऋषिपंचमीकथा ॥
स्क५·शनो

ऋ०१

ऋषिसंचम्याकिमन्यच्छ्रोतुम
सन्मा । हाः ॥ संवत् १८.. मा ॥ स्म